

som er oppdaget hvor, heller enn en belysning av en mulig runetradisjon i Finland. Andre perspektiver er relevante med funn fra etter-reformatorisk og nyere tid. Når dette materialet får oppmerksomhet – og innskriftene gis egen kulturelle og historiske verdi – utvides diskusjonen slik at det ikke lenger dreier seg kun om ekte vs. falsk. Samlingen inneholder nyttige vurderinger i forbindelse med funn fra nyere tid. Disse innsiktene kunne ha vært dyrket fram i enda større grad.

Kapitlene utfyller hverandre, men en kunne ha sørget for en gjennomført balanse mellom enkeltkapitlenes omfang. Flere bidrag inneholder nye vurderinger av kjente innskrifter eller presenterer nye funn. Nye vurderinger av mindre kjente funn hadde også vært ønskelig, for eksempel i forbindelse med mynter og gjenstander med runelignende markeringer. Samtidig er det forståelig at deler av publikasjonen viser hva forskere kan fortsette å arbeide med. Noen flere illustrasjoner (tegninger) av innskrifter ville styrket presentasjonene. Tegningene er ofte en nyttig visuell dokumentasjon av forskeres framgangsmåter i arbeid med å foreslå lesninger. Slikt er særlig interessant i forbindelse med uklare eller tvilsomme "runeaktige" riss eller ambivalente tegnformer. Til sist ville det vært nyttig med en ekstra sjekk av enkelte gjentatte opplysninger, som funntidspunkt (årstall), på tvers av kapitlene, siden disse i noen tilfeller er avvikende.

Runes in Finland viser at materialet fra Finland er interessant og sammensatt. Samlingen oppsummerer dagens kunnskaper og skaper et godt utgangspunkt for videre forskning. Den åpner på en god måte for framtidige faglige og populærvitenskapelige bidrag.

Universitetet i Oslo & Kulturhistorisk museum

KRISTEL ZILMER

Kirsi Salonen & Kurt Villads Jensen, *Scandinavia in the Middle Ages 900–1550: Between Two Oceans* (London & New York: Routledge 2023). 319 s.

Den recenserte boken är en lärobok riktad främst till historiestuderande (s. 1) och skall därför nedan betraktas framför allt som en sådan. Boken är kronologiskt uppdelad i tre perioder: "900–1200: Formation", "1200–1400: Consolidation and Restructuring" och "1400–c. 1550: Power in Crises". Början vid 900 kopplas till den demografiska och ekonomiska tillväxten samt kristendomens inträde, vilket bidrog till bildningen av medeltida kungadömen i Norden, ämnet för bokens första del. Brytpunkten runt 1200 förklaras av ett nytt religiöst klimat och militärmodernisering, och den andra delen fokuserar på kungaväldets tillväxt, rättssystem och kyrkans

förstärkning. Den tredje perioden börjar med Kalmarunionens bildande och avslutas med medeltidens slut i regionen. Författarna medger att denna perioduppdelning kan utsättas för kritik (s. 2). Men varje historisk modell som syftar till att klargöra komplexa historiska processer är i grunden oundvikligt subjektiv (jfr "Does India Exist?" av Immanuel Wallerstein 1986). Så länge det förflutna återges på ett tillgängligt sätt, är den i boken valda periodiseringen därför lika giltig som någon annan.

Författarna uppnår detta pedagogiska ändamål "to give readers a comprehensive overview" (s. 1) framgångsrikt genom att använda en imponerande mängd källor för att belysa ett brett utbud av ämnen – från dynastisk historia till medeltida kläder och från förhållanden i Sápmi till studentlivet. Strukturen i boken är ett av Salonen och Villads Jensens mest lyckosamma grepp. De presenterar materialet både kronologiskt och tematiskt (politik, kyrka, ekonomi och kultur) parallellt för varje land i regionen, i vilkens ramar de även behandlar Finland, Island och Grönland. Författarnas tillvägagångssätt hjälper läsaren att identifiera både gemensamma och lokala drag, inte minst underlättat av ett välbalanserat akademiskt men också tillgängligt språk.

I sin framställning växlar författarna mellan beskrivande och berättande sätt. En särskild skicklighet framträder tydligt i hur historiska fenomen beskrivs lättbegripligt i fågelperspektiv. I avsnitt som "Killing Kings" och "Models for Governance" lyckas Salonen och Villads Jensen göra komplexa händelser överskådliga utan att förlora nyansrikedom, medan de i "Church and Everyday Life – Sacraments Signposting the Christian Life" presenterar en snabbkurs i ämnet för sekulära läsare. Tydligt visas den övergripande utvecklingen såväl som specifika detaljer. Detta stöds av fantasifulla exempel, som jämförelsen mellan runstavar i medeltida Bergen och moderna SMS (s. 104), samt 50 bilder och sju kartor, som alltihop levandegör texten och gör sådana beskrivningar minnesvärda.

En mindre förberedd student kan dock uppleva framställningen i bokens berättande avsnitt som krävande mer läsningsinsats och extern handledning. För det första skiftar narrativtempo något mellan bredd och djup. Vissa händelserika år är mycket kortfattat skildrade (till exempel sammanfattas tidsperioderna 1139–1155 och 1320–1327 med enbart en mening vardera, s. 29 och 155), medan andra enstaka episoder ägnas flera sidor (exempelvis dominerar två fältslag avsnittet "Expansion in the Baltic", s. 123–129). På liknande sätt kan läsaren för det andra ibland ha svårt att urskilja någon vägledande princip för återgivningen av källornas skildringar i befintligt skick och utan tendens – *sine ira et studio* – i vissa fall, men tillskott av analytiska betraktelser i andra. Till exempel kommenteras sanningshalten hos Adam av Bremen (s. 22), men däremot får förstahandsredogörelserna av

mirakler, den judiska "alleged conspiracy" på Gotland 1350, och den kristna västeuropeiska betydelsen i ordet "liberation" i korstågssammanhang, inte samma kritiska behandling. När kommentarer ändå finns kan de stundom uppfattas som beroende av historiografiskt perspektiv, exempelvis när det norska 1400-talet bedöms som "a positive period for the Church" (s. 249) och Trøndelagens tradition av självständighet som "problematic" (s. 21).

Sådana som ovan nämnda och övriga mindre ojämnheter ligger på bokförlaget snarare än på författarna. Deras många egna fotografier som bokens illustrationer samt humoristiska kommentarer här och där vittnar om att de har lagt ner stor möda på sitt arbete. Det kan dock antas att en fullständig redaktionell genomgång från förlagets sida kan ha saknats. Detta framgår av sporadiska inkonsekvenser i översättning av enstaka tillnamn, folknamn och titlar, liksom av den ibland varierande användningen av kursiv och valet mellan äldre och moderna ordformer av originaltermer. Dyliga oavsiktliga och nästan oundvikliga tekniska inkongruenser tyder på att utgivarna troligen inte utförde sin grundliga externa genomläsning. Trots detta bör förlaget ändå lovordas för att ha tryckt boken i svartvitt, vilket gör den mer prismässigt tillgänglig för dess målgrupp, medan fullfärgsbilder finns i bokens e-version.

Scandinavia in the Middle Ages 900–1550: Between Two Oceans riktar sig mot en viktig nisch för läroböcker om Nordens holistiska historia. Professorerna Kirsi Salonen och Kurt Villads Jensen lyckas med att göra många historiska samband lättbegripliga, berikade med insiktsfulla exempel. Bokens komparativa perspektiv och välstrukturerade översikt ger den potential att bli ämnets nulägets standardverk med en förutsebar efterfråga inom jämförande pedagogik. Med tanke på detta vore det önskvärt att förlaget överväger vissa justeringar inför en framtida utgåva. En tydligare konsekvens i de ovan nämnda aspekterna och tillägget av exempelvis en tidslinje skulle ytterligare gynna läsoplevelsen. Recensenten ser fram emot att använda denna bok i sin undervisning.

Göteborgs universitet

DENIS SUKHINO-KHOMENKO